

Habbe

25 TEMMUZ 1992

Walther HINZ

İSLÂM'DA ÖLÇÜ SİSTEMLERİ

Çeviren : Acar SEVİM

Türkiye Diyanet İşleri İslâm Araştırma Merkezi	
Kayıt No. :	11185
Tasnif No. :	511.8 HIN.1

EDEBİYAT FAKÜLTESİ BASIMEVİ
İSTANBUL — 1990

Farâsıla

Avrupa'daki kayıtlara göre, *frassola*, *ferasilah* gibi yazılır ve *bahâr*'ın 20'de biridir.

Fatîl

Çok ufak (hayali) bir ağırlık olup bir *cuv*'nun 432'de biridir. 6 *fatîl* bir *fels* olduğuna göre, 12 *fels* 1 *hardal*'dır, 6 *hardal* ise 1 *cuv*'dur, (bir *cuv* = 0,045 gramdır)⁶⁵.

Fetr

Ortaçağ'da İran'da kullanılan bir ağırlık birimidir, bir eşek yükünün (*harvâr*) 10'da biridir, bunun sonucu olarak 10 *menn* = 8,33 kg.

Buveyhiler devrinde Adududdevle (949-82) *fitr*'i 12 *menn* = 10 kg, eşek yükünü de 120 *menn* = 100 kg olarak tesbit etmişti⁶⁶.

Cendum

İran «buğday tanesi» olan bu ölçü *cev*'le (arpa tanesi) eşdeğerdedir ve bugün 0,048 gramdır.

Cevze

«Ceviz» 7 *miskal/darahmi* ya da 14 büyük *şâmûne* ağırlığındaydı, hükümdarlık *cevze*'si ise 6 *miskal/darahmi*⁶⁷ idi.

Benim hesabıma göre (1 Atikî Drahme = 4,25 g) birincisi 29,75 gr, ikincisi ise 25,5 gr idi. H. Sauvaire'nin hesabı sonucu 23,1735 gr ve 19,863 gr çıkmıştı.

Cev

İran «arpa tanesi»nin ağırlığı = 1/4 *tesû* veya 1/16 *dâng* veya 1/96 *miskal*⁶⁸ idi; böylece XIV. yüzyıla kadar = 0,045 gr. (çünkü

65 Ali Kumi, *Şemsu's-Siyak*, Ayasofya-İstanbul'da el yazması, Nr. 3986, Bl. 121 b

66 Ali Kumi, el yazması, Ayasofya, 3986, vr. 124b-125a

67 JA, 8, III, 1884 s. 409

68 Ali Kumi, Bl. 121b, *Saadetnâme*, el yazması, Ayasofya Nr. 4190, Bl. 26 b

miskal 4,3 gram olarak hesaplanmıştı), sonra da şimdiki zamana kadar 0,048 gr. idi, (4,6 gramlık *miskal*'e göre).

Habbe

Arap «arpa tanesinin» ağırlığıdır, bu ölçü hakkında kitaplarda oldukça çelişkili bilgiler vardır. H. Sauvaire, *Journal Asiatique*'de (8, IV, 1884, s. 296-7) çeşitli *habbe* ağırlıklarının bir listesini vermişti, burada *dirhem* için çok alçak bir değer olan 3,0898 gr. (doğrusu 3,125 gr.) esas alınmıştı.

Bu durumda önemli faktörler olarak şunları görürüz : 1) şer'i geleneğe göre, 1 *habbe* = 1/100 *miskal*, yani 0,0446 gr. dır. Bu uygulamada sadece yaklaşık değer rolü oynar. 2) Prensipten olarak *habbe* daha çok bir sikke ağırlığıdır, eşya ağırlığı olarak kullanılmaz, 3) Eşya ağırlığı olarak da 1 *habbe* daima 1/96 *miskal*'e eşittir⁶⁹, yani mahalli *miskal* ağırlıklarına göre değişir. Mısır *miskal*'inin 4,68 gr. olduğu esas alınırsa, 1 *habbe* 0,048 gr. gelir.

Bir *dirhem*'in teorik olarak değişik *habbe* karşılıkları olur, kısmen 48, kısmen de 60 *habbe* olur, bu arada çoğu zaman ilgili *dirhem*'in sikke ağırlığı mı yoksa eşya ağırlığı mı olduğu anlaşılabilir. Bu konuda işe yarar belgeler olarak bu ikisi önemlidir : el-Mukaddesi'ye göre⁷⁰ Suriye'de, el-Makrizi'ye göre de⁷¹ Mısır'da Ortaçağ'da 1 *dirhem* 60 *habbe* idi. 2,97 gramlık gümüş *dirhem*'den hareket ederek 1 *habbe* için 0,0495 gr, 3,125 gramlık ağırlık *dirhem*'inden hareket ederek de 0,0521 gram elde ediyoruz. Mukaddesi'nin notundan anlaşıldığına göre, 24 kirâtlık *dinar* (4,233 g) toplam 84 *habbe*'dir. Böylece *habbe* 0,0504 gram olur.

Farklı sikke ağırlıkları olmadığı sürece bütün pratik amaçlar için *habbe* karşılığında yuvarlak bir değer olan 0,05 gram kullanılabiliriz.

Ancak dikkate alınması gereken bir husus, XIX. yüzyılda Mısır'da *habbe*'nin 1/48 *dirhem* olarak kabul edildiğidir. E. W. Lane'e

69 JA, 7, XIV, 1879, s. 513

70 Mukaddesi, III (2. baskı) 1906 s. 182

71 en-Nukûdül-İslamiyye, İstanbul, 1298/1881 s. 8

Nahfān of Saba². In the reign of his son Sha'ir^m Awtar, Gadarat appears on the side of the Himyarites in campaigns in Zafār, Sahartān and Nagrān (Jamme, 631, 635). Similarly during the co-regency of Iṣḥarāḥ Yaḥḍub and Ya'zil Bayyin, the Nadjāshī 'Aḍḥbah sided with the Himyarite ruler Shammar of Raydān during campaigns in Western Yemen which resulted in the defeat and surrender of the Himyarite faction (CIH, 314 + 954; Jamme, 574-7, 585). Jamme places all these events in a period of about three generations in the first century B.C., a date difficult to reconcile with the Abyssinian evidence. J. Pirenne however, in identifying Shammar with the famous Shammar Yuhar'ish, brings the date of the troubles forward to about 250 A.D. and thereby introduces an attractive degree of cohesion into the early history of Aksum.

The greatest Aksumite ruler was unquestionably Ēzānā (mid fourth century), whose inscriptions, composed in Greek, Ge'ez and pseudo-South Arabian, tell of campaigns extending from the confines of Egypt to Somaliland. His titles include kingship of Hamēr (Himyar) and Raydān, and Saba² and Salḥēn. It is difficult to assess the validity of this claim—the theory of an Aksumite occupation of the Yemen after the reign of Shammar Yuhar'ish has been abandoned in the light of new inscriptions—but E. Littmann supposes that a successful campaign in South Arabia may have lain behind it. It is worth observing too that a predecessor, the unknown author of the *Monumentum Adulitanum*, in the course of similarly wide-ranging conquests, had subdued the Arrhabitai and Kinaidokolpilai, who inhabited the coastal regions of Ḥiḍjāz and 'Asir down to the northern borders of Saba². If this operation may be seen as an attempt to curb piracy in the Red Sea, it is possible that Ēzānā, too, may have had commercial motives for interfering in South Arabian affairs. Drewes, who attributes the *Monumentum Adulitanum* to one Sembrouthēs, known from a fragmentary Greek inscription from Daqī Maḥarī (DAE, 3), goes so far as to suggest the latter's identity with Shammar Yuhar'ish and would thus explain the titulature. Apart from his statecraft, Ēzānā's most notable achievement was to make Christianity the state religion. It had been introduced to Aksum by Frumentius about 330 A.D. After Ēzānā reliable information on Aksum is scant till about 525 A.D. when the Emperor Justin called upon the Nadjāshī Kālēb to intervene in South Arabia on behalf of the persecuted Christians there [see DHŪ NUWĀS] but in this case an attempt to gain control of Saba² by appointing a puppet ruler Sumyafa' failed when the latter was deposed by Abraha [q.v.]. Later history is virtually unknown, for with the spread of Islam the land became isolated from its traditional contacts and went into decline. It is known, however, that 'Abd Shams b. 'Abd Manāf established a commercial treaty with the Nadjāshī so that a caravan went from Mecca to Abyssinia every winter. Apparently Muḥammad looked upon it as a friendly country. The members of the first Ḥiḍjra, whatever their motives in going there, were accorded a favourable reception by the Nadjāshī and in the year 6 the Prophet allegedly sent an embassy to him. Al-Ṭabarī records that on the latter occasion the ruler's name was al-Aṣḥam b. Abḍjar, that he had a sort Arhā, and that he died in A.H. 9. Abḍjar seems certainly to be an error for Ella Gabaz, of whom coins are known, and in Arhā one may see Armāḥ, of whom also there are coins. But of al-Aṣḥam, probably Ella Ṣaḥam, nothing seems to be recorded.

Bibliography: L. Caetani, *Annali dell'Islām*, i-ii, Milan 1905-7; C. Conti Rossini, *Sugli Habaṣāt*, in *RRAL*, xv (1906), 39-59; idem, *Expéditions et possessions des Habaṣāt en Arabie*, in *JA*, xviii (1921), 5-36; idem, *Storia d'Étiopia*, i, Bergamo 1928; A. J. Drewes, *Inscriptions de l'Éthiopie antique*, Leiden 1962; E. Glaser, *Die Abessinier in Arabien und Afrika*, München 1895; F. Hommel, *Ethnologie und Geographie des alten Orients*, München 1926; A. K. Irvine, *On the identity of Habashat in the South Arabian inscriptions*, in *JSS*, x (1965); A. Jamme, *Sabaeen inscriptions from Maḥram Bilqīs (Mārib)*, Baltimore 1962; E. Littmann, *Deutsche Aksum-Expedition IV, Sabäische, griechische und altabessinische Inschriften*, Berlin 1913; J. Pirenne, *L'inscription "Ryckmans 535" et la chronologie sud-arabe*, in *Muséon*, lix (1956), 165-81; H. von Wissmann, *De Mari Erythraeo*, in *Lautensach-Festschrift, Stuttgarter Geographische Studien*, Band 69, Stuttgart 1957; idem and M. Höfner, *Beiträge zur historischen Geographie des vorislamischen Südarabien*, Wiesbaden 1953; also articles and inscriptions in the journals *Annales d'Éthiopie* and *Rassegna di Studi Etiopici*. (A. K. IRVINE)

—HABAT, South Arabian name for a sacred area which is under the protection of a saint and which is a place of refuge; see HAWṬA.

HABBA, literally grain or kernel, a fraction in the Troy weight system of the Arabs, of undefined weight. Most Arab authors describe the ḥabba as $\frac{1}{60}$ of the unit of weight adopted, as a $\frac{1}{10}$ of the *dānaḥ* (which in Arab metrology is a sixth part of the unit [see SIKKA]), but there are other estimates which vary from $\frac{1}{48}$ to $\frac{1}{7}$. The ḥabba thus means something very different according to the unit of weight; there is a ḥabba of the silver measure, a ḥabba of the gold measure, a ḥabba of the *mithkāl*, later of the *dirham* etc. On the supposition that the oldest Arab unit of Troy weight was the *mithkāl* [q.v.] of 4.25 grammes (65½ grains Troy), we get as the most probable weight of the ḥabba in the early days of Islam about 70-71 milligrammes (1.1 grains), which approximately agrees with the European apothecary's weight of the *granum* (grain, $\frac{1}{5760}$ of the pound) as it was used throughout Europe down to the most recent times (cf. the English Troy grain of 64.8 milligrammes). The statements regarding the subdivisions and multiples of the ḥabba also vary; the ḥabba is usually divided into 2 grains of barley (*sha'ir*) or 4 grains of rice (*aruzz*) or about 100 mustard-seeds (*khardal*); sometimes 3 and sometimes 4 ḥabba on the other hand make a *ḥirāt* [q.v.].

Bibliography: S. Bernard, *Notice sur les poids arabes (Description de l'Égypte, État Moderne)*, Vol. xvi of the octavo edition, 73-106; Don Vasquez Queipo, *Essai sur les systèmes métriques et monétaires des anciens peuples*, Paris 1859; S. Lane-Poole, *The Arabian historians on Mohammedan numismatics* (*Num. Chron.*, Third Series, Vol. iv, 1884); E. W. Lane, *Manners and customs of the modern Egyptians*, 1846, iii, 230; H. Sauvage, *Matériaux pour servir à l'histoire de la numismatique et de la métrologie musulmanes*, Paris 1882; idem, *Arab metrology*, in *JRAS* 1877-84; Decourdemanche, *Traité pratique des poids et mesures des peuples anciens et des Arabes*, Paris 1909; idem, *Sur les misqals et dirhems arabes*, Paris 1908; C. Mauss, *Loi de la numismatique musulmane*, etc., Paris 1898; Adolf Grohmann, *Einführung und Chrestomathie zur arabischen Papyruskunde*, Prague 1955, 141-2, 146; Walther

Habbe

20 EYLÖL 1907

Esk. Hapseden (kimse), zindancı. (M)

HABBÂZ i. (ar. *hubz*'dan *hubbâz*). **Esk.** Ekmekçi.

◆ **Habbâzi** sıf. **Esk.** Ekmekçilikle ilgili olan. (M)

Habbazan cemiyeti. Teşk. tar. Osmanlılar devrinde ekmekçiler loncası hakkında kullanılan bir deyim. Şehremaneti dairesinde resmî bir kuruluşu. (M)

Habbazin-i hassa. Teşk. tar. Özel ekmekçiler. Osmanlı imparatorluğunda saray ekmekçileri için kullanılan bir terim. Habbazin-i hassa, değişik görevli zanaatçılarından kuruldu. Yönetimi altında elekçi, hamurkâr, pişirici yamakları ve şakirtleri vardı. Fodla ustaları (bk. FODLA), elekçiler, fodla pişiren şakirtler ayrı bir sınıftı. Matbah eminine bağlı iseler de Enderun'da kilerci başının denetimî altındaydılar. (M)

HABBE i. (ar. *habbe*). **Esk.** Tahıl ve benzeri bitkilerdeki tane, tohum. || *Habbe-i vâhîde*, hiç bir şey. || Su karcığı.

— ÇEŞ. DEY. *Habbesi yok* (veya *habbesi kalmadı*), «hiç bir şey kalmadı» anlamında kullanılır. || *Habbeyi kubbe yapmak*, önemsiz ve küçük bir şeyi büyütmek.

— Bot. **Esk.** *Habbe-i hadrâ*, çitlembik. || *Habbe-i sevdâ*, çörek otu.

— Tasav. Hayderri'nin göğüs kısmının iki tarafına takılan tespîh taneleri. (Bu tespîh taneleri akik veya neceften yapılır ve zincirle asılıdır. Bektaşîlere göre bu, *hubbi Haseneyn*'i [Hasan ile Hüseyin'e karşı duyulan sevgiyi] dile getirir.)

— Metrol. Değerli nesnelere ölçülmesinde, tartılmasında kullanılan ölçek. Bk. ANSİKL.

— ANSİKL. Metrol. Arap yazarlarının birçoğu, *habbe*'yi kullanılmakta olan genel ölçü biriminin 1/60 tutarındaki Danak'ın 1/10'u olarak belirler. Bu ölçüyü 1/48 - 1/72 arasında gösterenler de vardır. Habbe hangi ölçü birimine göre düzenlenirse oranı da ona göre değişir. Gümüş, altın gibi değerli madenler için ayrı ayrı habbeler kullanılır. Miskal habbesi, dirhem habbesi gibi değişik oranlarda olanları vardır. Arapların, değerli madenleri ölçmede, kullandıkları en eski ölçü birimi 4,25 gr ağırlığındaki miskaldır. İlk arap habbesi 70-71 mg ağırlığındaydı. Bu ölçü Avrupa eczacılığında kullanılan granum'a eşti (1/5760 libre). Eski çağlarda Araplar habbe'yi bazen 2 şe'ir (arpa) yahut arz (pirinç) veya 100 haldal tanesi olarak hesaplamışlardı. Bir kırat bazen 3 bazen de 4 habbe ediyordu. Eskiden İstanbul'da kıratın 1/4 oranında olan habbe, değerli taşların ölçülmesinde kullanılırdı. Bu da 50,04 mg'dı. 64 Habbe sayılan dirhem 3,2025 gr'dı. Habbe bir sikke ölçüsü olarak kullanıldığı zaman biraz daha ağırdı, 50,11 mg. Bir sikke dirhemi ise 3,207 gr'dı. Kahire'de habbe bütün ağırlık ölçüsü düzenlerinde eş değerdirdi: 1/3 kırat, 64,3417 mg; dirhem ise 3,0884 gr. Bu açıklamalardan da habbe'nin zaman zaman değiştiği, ağırlık ölçüsü olarak, kullanıldığı madenlerin değerine göre hesaplandığı anlaşılıyor. Bugün eczacılığa kullanılan en hassas ağırlık biriminin, eskiden habbe oranında ortaya çıkan ölçünün zamanla geliştirilmesinden doğduğu görülüyor. Habbe, osmanlı ağırlık ölçüsü düzeninde özellikle kuyumculukta uzun zaman kullanıldı. Bugün, kuyumculuğun gelişmesi, daha ince tartı araçlarının yapılması habbenin de değişmesini, yine bir orana göre düzenlenmesini gerektirdi.

◆ **Habbât** çoğl. i. **Esk.** Taneler. (M)

HABBEZÂ ünl. (ar. *habbezâ*). **Esk.** «Ne güzel, ne hoş» anlamını verir. (M)

HABDALA i. («ayıрма» anlamında ibranice k.). Hahamların, kutsal olarak bilinen bir süreden, meselâ Şabbat'tan sonra, günlük işlere dönmeye önce yapılan dua ve kutsalmaları belirtmek için kullandıkları terim. (L)

HABE i. (çingeneye k. [?]). **Argo.** Ekmek, yemek. Bk. HAYBE.

— ÇEŞ. DEY. **Argo.** *Habe etmek* (veya *habe koymak*, *habe uçlanmak*), karnını doyurmak.

◆ **Habeci** sıf. **Argo.** Aptal, budala. || *Habeci kostik*, sersem.

◆ **Habeden** sıf. **Argo.** Hiç emek sarfetme-

den, bedava olarak elde edilen. (M)

HABEAS CORPUS i. («bedenin senin olsun» anlamında lat. k. ler). Keyfi tutuklama ve hapseden tehlikesini önleyerek kişi hürriyetini garanti altına alan anglosakson kurumu.

— ANSİKL. Charles II zamanında çıkarılan (1679) ve sonradan birçok yasayla düzenlenen *Habeas Corpus Act*'a göre, her tutuklu kişi doğrudan doğruya veya dolaylı olarak (avukatı veya başka biri aracılığıyla) Londra'daki High Court hakimlerinden birine bir *writ habeas corpus* elde etmek için başvurabilir. «Writ habeas corpus», sanığın serbest bırakılmasını veya onun tekrar mahkeme önüne çıkarılarak, tutuklanma sebebinin kendisine delilleriyle açıklanmasını sağlayan emirdir. Mahkemenin öbür üyelerinden biri veya birçoğu muhalif kalsalar da, tek bir üyenin vereceği emir geçerli sayılır. (L)

HABECK (Fritz), avusturyalı yazar (Neulengbach, Aşağı Avusturya 1916). *Hafen* (Liman) [1947] ve *Baisers mit Schlag* (Vuruşlu Öpücükler) [1950] adlı oyunlarıyla tanındı; bu arada İngilizce ve Fransızcadan tercüme yapıtı. *Verlorene Wege* (Kayıp Yollar) [1947] adlı hikâye kitabında ve romanlarında psikolojik ve sosyal analizlere yer verir. Başlıca romanları: *Der Scholar vom linken Galgen* (Sol Darağacındaki Öğrenci) [1941]; *Geceyarısı Bir Gemi* (Das Boot kommt nach Mitternacht) [1951]; *Der Ritt auf dem Tiger* (Kaplanla Gezinti) [1958].

HABEL i. (ar. *habel*). **Esk.** Ana karnındaki çocuk. Gebelik.

— Fels. **Esk.** Takınak, fikri sabit. (M)

HABEN i. (ar. *haben*). **Esk.** Kısaltma, kasma.

— Ed. **Esk.** Aruz'un *fâilâtün* kalıbını *fâilün* şekline koyma. (M)

HABEN i. (ar. *haben*). **Esk.** Karında su toplanmasından doğan hastalık. (M)

HABENARIA i. Salepillerden bitki cinsi; salebe benzer otsu kara bitkilerin kapsar. (Ilman ve sıcak bölgelerde, özellikle Amerika'da *habenaria*'nın dört yüzden fazla türü vardır.) [L]

HABENECK (François), fransız kemancı ve orkestra yöneticisi (Mézieres 1781-Paris 1849). Paris konservatuarında keman öğretmeni idi. Opera'nın önce müdürü, sonra orkestra şefi oldu. Fransızlara Beethoven'ın senfonilerini tanıttı. Société des Concerts du Conservatoire'nin orkestra şefliğini yaptı (1806-1815). — Kardeşleri JOSEPH ve CORENTIN usta kemancılar olarak tanınırlar. (L)

HABER i. (ar. *haber*). Herhangi bir konuda yeni bilgi: *Hemen herkesin mevcudiyetini duyduğu İttihat ve Terakki Cemiyetinden onun henüz haberi yoktu* (Ömer Seyfedin). *Fakat gündüz kazalardan o kadar korkunç haberler gelmişti ki...* (A. H. Tanpınar). *Ne olacak, kız kardeşimden haber var* (H. R. Gürpınar). || Bir kimse, bir yerdeki olaylar v.b. hakkındaki bilgi: *Dış haberler*. || *Haber almak*, bir olay veya durum hakkında bilgi edinmek: *Bekir Sami Bey, bu haberi alınca, yemeği yarıda bırakıp hemen askerlik şubesine koştu* (Kemal Tahir). || *Haber bülteni*, haber ajansları ve daha çok radyolarca yayımlanan ve günün olaylarını derleyen kısa bilgiler. || *Haber vermek*, bir durum hakkında bilgi vermek, bildirmek: *Cuma günü akşam, sular kararırken müdürün geldiğini aşağıya haber verdiler* (M. Ş. Esenalı). *Sen annene haber vermeden süsen, ben sonra anlatsam olmaz mı?* (H. E. Adıvar). || **Esk.** *Haber-i kâzib*, yalan haber. || *Haber-i sâdik*, doğru haber. || *Haber-pijâh*, haber araştırıcı. || *Haber-sinas*, iyi haber alan. || *Bâ-haber*, haberli, bilgil. || *Bî-haber*, habersiz, bilgisiz.

— ÇEŞ. DEY. *Haber çıkmamak*, (biri veya bir şey hakkında) bilgi gelmemek. || *Haber salmak* (yollamak), herhangi bir şekilde haber göndermek: *Vukuattan sonra candarmanaya koşum, haber saldım, sonra yine geldim* (Sabahattin Ali). *Merdavinden aşağı haber saldık, kapıyı açınlar diye* (B. Felek). || *Haber sızdırmamak*, bir haberin ilgili olanların dışına çıkmasını önlemek: *Ne yaptıkları hakkında hiç haber sızdırmıyorlar*. || *Haber uçurmak* (ilemek), bir haberi gizlice ve çabucak yollamak: *Enver Paşa'ya hiç değilse bir haber iletmesi lâzımdı* (Ş. S. Aydemir). || *Çocuktan al haberi*, «çocuklar hiç bir şeyi

saklayamazlar» anlamında kullanılır. || *Gayıptan haber*. Bk. GAIP. || *Kara (acı, kötü) haber*, birinin ölümü veya önemli bir zarar hakkındaki bilgi: *Kara (acı) haber tez duyulan* (Atasözü).

— Ask. *Haber alma*, barışta ve seferde her çeşit askeri bilgilerin toplanması, değerlendirilmesi ve haber haline getirilmesi için sürekli olarak yapılan çalışma. (Bk. ANSİKL.) || *Haber güvercini*, haber rapor ve emirleri ulaştırmak amacıyla kullanılan güvercin. (Bk. ANSİKL.) || *Haber köpeği*, savaşta özellikle yakın savaş alanı içindeki birlikler arasında haberleşmeyi sağlamak amacıyla kullanılan köpekler verilen ad. (Tiyetleştirilmiş olanları, yoğun ateş ve bombardıman altında bile 5 km'lik uzaklığa 12 dakikada gidebilecek hızla sahiptir.) || *Haber merkezi*, savaşta üst ve komşu birliklerden gelen emir, haber ve raporların toplandığı merkez. Bk. ANSİKL.

— Dil. bil. Arap gramerinde isim cümlelerinde yüklem görevi yapan kelime veya kelime gruplarına verilen ad. (*Haber*, bir kelime olabileceği gibi isim veya fiil cümlesi de olabilir.) || *Haber kipi*, gerçek ve kesin olarak gösterilen olayları belirtme yarayan kip.

— Din. Hz. Muhammed'in kavli, fiili, takrirî sünnetlerinin sözle ifadesi demek olan hadis yerine kullanılan bir deyim. (Hadisçiler haberi hadisin eşanlamısı [müteradifi] olarak kullanırlar. Bazı bilginler ise haberin, sahabe ve tabiun'un söz ve fiilleri anlamına geldiğini kabul ederler.) || *Haber-i meşhûr* (veya *müste'fîz*), ilk nesilde (sahabe) esas itibarıyla iki, üç veya dört ravi tarafından nakledilen, fakat daha sonra iki nesilde (tabii, tebe-i tabii) çok sayıda raviler tarafından rivayet edilen hadislere verilen ad. || *Haber-i müevâtîr*, aklın yalan üzerinde ittifak etmelerini kabul edemeyeceği çok sayıda kişiden meydana gelen bir topluluğun, yine çok sayıda ve doğru kişilerden meydana gelen bir topluluktan rivayet ettikleri hadise verilen ad. (Müevâtîr haberi inkâr eden kâfir olur.) || *Haber-i sâdik*, Hz. Muhammed'in sözü olduğu kesinlikle kabul edilen hadis. || *Haber-i vâhid*, kelâm bilginleriyle usulcülerin müevâtîr hadis dışındaki diğer hadislere verdikleri ad.

— Gazetecilik. O gün olmuş veya o gün için önemli sayılan olayın gazetelerde yer alan şekli. || *Haber ajansı*. Bk. ANSİKL. || *Haber alanı*, bir muhabirin haber alabileceği veya haber almakla görevli olduğu çevre. || *Haber alma şefi*. Bk. İSTİHBARAT ŞEFİ. || *Haber atlamak*, diğer gazete ve muhabirlerce alınmış bir olayı vaktinde haber alı gazetesine vermemek. || *Haber atlamak*, muhabirlerin açtıkları görüş ve becerikliliği sayesinde bir haberin yalnız bir veya birkaç gazetede yayımlanmasını sağlamak. || *Haber bülteni*, haber ajanslarına veya herhangi bir kurum tarafından yayımlanan ve içinde aktüel haberlerin yer aldığı bülten. || *Haber çalmak*, haberi pek meşru sayılmayacak bir yolla elde etmek. || *Haber değerlendirmesi*, gazeteyi çıkarmakla görevli ve sorumlu kimsenin hangi haberin, gazetenin neresinde, ne ölçüde ve biçimde verileceğini kararlaştırması. (Başlığının kaç sütun üzerinde verileceği ve haberden gazete ne boyda gireceği gibi.) || *Haber gazetesi*. Bk. GAZETE. || *Haber kaynağı*, haber alınan yerler, kişiler. || *Haber sütunu* (sayfası), makale, fikir, yorum v.b. dışındaki olaylarla ilgili bilgilerin basıldığı gazete sütunu (sayfası). || *Haber emadisi* (sürekliliği), önemlice ve çözülmemiş bir olay hakkında verilen haberin, olay önemini kaybedinceye veya çözülmünceye kadar üst üste günlerce yayımlanması. || *Haber toplamak* (almak), muhabirin haber kaynaklarını dolayarak o günün olaylarına dair bilgi toplaması. || *Adiye haberi*, adiyeye ile ilgili haberler. || *Dış haberler*, bilginin yayımlandığı ülkenin dışında kalan ülkelere ile ilgili haberler. || *Düzmece haber*, muhabir tarafından bir olay düzenlenerek gerçek bir olaymışına hazırlanan haber. || *Kısa haberler*, olayları birkaç cümle ile veren haberler. || *Maksatlı haberler*, belli bir amaçla çıkarılmış, değiştirilmiş, büyütülmüş haber. || *Memleket haberleri*, sadece haberin yayımlandığı ülkeyi ilgilendiren ve yayın merkezi olan şehrin dışındaki şehir, kasaba ve köylerle ilgili olaylara dair haberler. || *Rutin haber*, olacağı önceden bilinen ve olağanüs-

Vâhidi [b. bk.]'ler ülkesinde, Vâdi Habbân üzerinde, Lihya (Lahya) mevkiinde bulunan Cabâl Kadûr'dakidir. Lihya mevkiinin sâhibi olan Bâ Marhûl kabilesine mensûp evliyâdan dört şeyhin (*maşâ'ih*) medfûn bulunduğu bu arâzi gayr-i meskûndur; yalnız civar kabileler, yağmurlardan sonra gelerek, sürülerini otlatırlar. Habaş adındaki sığınaklardan başka, Havta [b. bk.] ismi ile mârûf diğer sığınaklar da vardır.

Bibliyografya: Comte de Landberg, *Arabica*, V, 203—207, 214.

(J. SCHLEIFER.)

—HABBA. [Bk. HABBE.]

—HABBÂN. [Bk. HABBÂN.]

HABBÂN. HABBÂN (ABBAN), cenûbî Arabistan'da bir kasâbadır. Yukarı Vâhidi [b. bk.]'ler memleketinin en mühim mevkii olup, aynı isimde bir vâdi üzerinde kâindir. Miles'e göre, kasabanın 4.000 nüfusu olmak icap ediyor ise de, bu rakam mübâlegalı görünüyor. Vâhidi'lerin sultanı orada, kasabanın ortasında, münferit bir tepelik üzerinde bulunan ve etrafı sûr ile çevrilmiş olan Maşna'a Hâkir'de ikamet eder. Kasabanın etrafında duvar yoktur ve yalnız iki muntehâsında muhâfız kuleleri vardır. Evler, birer küçük kale gibi, gâyet muhkem yapılmıştır ve Vâhidi'ler ülkesinde ekseriyâ görüldüğü gibi beş katlıdır. Tanınmış âilelerin evlerinde ikinci kat *maclis* (kabûl odası) olarak kullanılır. Habbân'da bir büyük câmi ile 8 mescid ve mühim bir kütüphâne vardır. Şehir dört mahalleye ayrılır: 1. Hazramî ve Ra'îya mahallesi; 2. yahudi mahallesi; 3. Fağih Muhammed b. Hasan al-Şibî (al-Havta ve al-Ravza'nın eşrafından Muhammed b. Omar âilesi) mahallesi ve 4. dülgerler mahallesi (burada bir kast teşkil eden dülgerler, al-Avd'in kadim büyük dülgerler âilesinin neslidirler; bu âilenin menşe'i Yeşbum'dur. Mensûpları cenûbî Arabistan'ın hemen her tarafına yayılmışlardır); Takriben 200 nüfustan ibâret olan ve çoğu kuyumculuk ile meşgûl bulunan yahudiler, cenûbî Arabistan'da mütad olduğu vecihle, cebir ve tazyik altında yaşarlar; silâh taşıyamazlar, toprağa sâhip olamazlar ve sultana bir nevi harac (*furza*) vermeğe mecbûrdurlar. Habbân yakınında, küçük Vâdi Şugayb'de Miles bir çok kitâbeler görmüştür, kendisi bunları ibrânî kitâbeleri diyé tavsif etmektedir.

Bibliyografya: K. Ritter, *Die Erdkunde*, XII, 624; H. v. Maltzan, *Reise nach Südarabien*, s. 230; Comte de Landberg, *Arabica*, V, 216—220. (J. SCHLEIFER.)

X HABBE. HABBA, lûgatte tâne veya çekirdek mânâsındadır; ecaz ve kıymetdar mâ-

denlere mâhsus bir vezin vâhidi olup, sikleti muayyen değildir. Arap müelliflerinin çoğu *habba*'yi câri vezin vâhidinin $\frac{1}{60}$ 'i yâni *dânağ* (arap ölçülerinde vâhidin $\frac{1}{6}$ 'ine delâlet eder; bk. DÂNAK)'ın $\frac{1}{10}$ 'i olarak gösterirler; bununla beraber, $\frac{1}{48}$ — $\frac{1}{72}$ tahmin edenler de vardır. Demek oluyor ki, *habba*, tâbi olduğu vezin vâhidine göre, pek farklı bir sikleti temsil edebilir; gümüş ve altın için ayrı-ayrı *habba*'ler bulunduğ gibi, *mişkâl habba*'si, daha sonraları dirhem v.b. *habba*'leri de vardır. Kıymetli mâdenlerde kullanılan en eski arap vezin vâhidi 4,25 gr. ($65 \frac{1}{2}$ troy-grains) sikletinde *mişkâl* [b. bk.] olduğu kabûl edildiğine göre, islâmın ilk zamanlarında, *habba*'nin, doğruya en yakın vezni olmak üzere, takriben 70—71 mg. rakamını buluruz ki, bu da yakın zamanlara kadar bütün Avrupa'da eczacılıkta kullanılmakta olan *grânum* (= $1/5760$ libre) veznine aş.-yk. tekabül eder (msl. ingilizlerin 64,8 mg. sikletinde olan troy-grain'leri). *Habba*'nin eczâsı ve ezâfı hakkında da muhtelif tahminler vardır; ekseri zamanlarda *habba 2 şâir* (arpa) yahut 4 *arz* (pirinç) veya takriben 100 hardal tânesi itibâr olunmuştur; bir *kîrât* [b. bk.] bâzan 3 ve bâzan da 4 *habba* addolunur.

Kîrât'ın $\frac{1}{4}$ 'i sayılan *habba* evvelce İstanbul'da (kıymetli mâdenler, kıymetli taşlar ve eczalar gibi) dakik tartıya muhtac olan maddeler için kullanılır idi ki, 50,04 mg. vezindedir (64 *habba* itibâr edilen *dirham*, bu hesaba göre, 3,2025 gr. = 49,4235 troy-grains olur); sikke vezni olduğu zaman, bir az daha ağırdır: 50,11 mg. (sikke dirhemi = 3,207 gr. = 49,497 troy-grains). Kahire'de *habba*, bütün vezin sistemlerinde aynı kıymette olmak üzere, kıratın $\frac{1}{3}$ 'idir: 64,3417 mg. (*dirham* = 3,0884 gr. = 47,66 troy-grains).

Bibliyografya: S. Bernard, *Notice sur les Poids arabes (Description de l'Égypte, État Moderne, XVI, tab. 8°, s. 73—106)*; Don Vasquez Queipo, *Essai sur les Systèmes métrologiques et monétaires des anciens Peuples* (Paris, 1859); St. Lane-Poole, *The Arabian Historians on Mohammedan Numismatics* (*Nam. Chron.*, 3. seri, IV, 1884); Edw. W. Lane, *Manners and Customs of the Modern Egyptians* (3. tab., 1846), III, 230; H. Sauvaire, *Matériaux pour servir à l'Histoire de la Numismatique et de la Métrologie musulmanes* (Paris, 1882); ayn. mll., *Arab Metrology* (*JRAS*, 1877—1884); Decourdemanche, *Traité pratique des Poids et Mesures des Peuples anciens et des Arabes* (Paris, 1909); ayn. mll., *Sur les Misqals et Dirhems arabes* (Paris, 1908); C. Mauss, *Loi de la Numismatique musulmane...* (Paris, 1898); met-

حبوری جحافی

حبّه، دانه (دانه انگور و انار)، واحد وزن که برابر است با یک «جو» و ربع قیراط. وزن یک جو برابر است با وزن یک دانه جو میانه که نه بزرگ باشد و نه کوچک. در متن های اسلامی حبّه را برابر $\frac{1}{4}$ وزن رایج یا برابر $\frac{1}{8}$ دانگ بکار برده اند. حبّه در مورد بول (زهرم) نیز کاربرد داشته است.

قندیل کعبه را بفروشم به جبهای

تا در چراغ بتکده روغن در آورم (شانی تکلو)

وزن یک حبّه بسته به نوع جنس تغییر می کند چنانکه وزن یک حبّه طلا و نقره و یک حبّه از فلزات و اشیاء دیگر با هم متفاوت است. واحد وزن کهن در مورد فلزهای گرانبها در سرزمین های اسلامی مثقال بوده است. بنابراین وزن یک حبّه در آغاز دوران اسلامی برابر بوده با ۷۰ تا ۷۱ میلی گرم، وزنی که تقریباً با وزن دارویی «گرانوم» granum اروپائی برابر بوده است، همان وزنی که در سراسر اروپا تا به امروز رایج می باشد.

تقسیم بندیهای حبّه عبارتند از: هر حبّه به جو (شعیر) و یا به ۴ دانه برنج و حدود ۱۰۰ «خردل» تقسیم می شود. هر قیراط به ۳ یا ۴ حبّه تقسیم می گردد. در رساله «مقداریه» وزن یک حبّه برابر نیم «تسو» (طسوج) آورده شده است.

در ادب فارسی واژه حبّه به عنوان کمترین مقدار و ناچیزترین میزان بکار برده شده از آن جمله است:

در خاطر من که عشق و رزق

عالم همه حبّه ای نیرزد (نظامی)

در اصطلاح عامیانه فارسی حبّه کردن انار و انگور یعنی جدا کردن دانه ها از هم. در اوزان قدیم فرانسه هم دانه (حبّه) به مقدار ۰.۱۰۵۳ گرم استعمال می شده است.

منابع: رساله مقداریه، فرهنگ ایران زمین، ۱۳۱۱؛ لغت نامه دهخدا، حبّه؛

Encyclopedie de l'Islam Tom III-Le Petit Larousse, 484.

پرویز ورجاوند

حبیب آباد، شهر (جمعیت در ۱۳۶۵ ش، ۶۸۵۸ نفر)، از شهرهای بخش برخوار (جمعیت در ۱۳۶۴ ش، ۱۷۰۰۰۰ نفر)، شهرستان اصفهان، آبادی حبیب آباد در ۵۱ درجه و ۵ دقیقه عرض شمالی و در ۲۵ کیلومتری شمال اصفهان قرار دارد. هوای ناحیه حبیب آباد بواسطه نزدیکی به کویر در تابستان گرم و خشک و در زمستان سرد و خشک است و آب آن بیشتر از چاه و کاریز به دست می آید. حبیب آباد ناحیه ای کشاورزی و دامداری است، اما بواسطه کمی بارندگی و کم شدن آبهای زیرزمینی کشاورزی آن آسیب فراوان دیده است. از پیشه های مردم ناحیه یکی نیز استخراج

کتاب دیگرش/نصاف در ۱۳۳۴ ق به چاپ رسیده است؛ (۱۲) سید اسدالله حسینی انگری اشکوری (م ۱۳۳۳ ق).

منابع: الذریعه، ۲۴۱/۶؛ فهرست کتابهای چاپی عربی، ۳۰۲.

محمد حسین روحانی

حبوری جحافی، سید عمادالدین یحیی (م ۱۱۰۲ ق)

فرزند ابراهیم حبوری جحافی از شیوخ فقهای شیعه زیدیه و نوابغ فصاحت و بلاغت و بیان و ادب در عصر خود بود پس از تکمیل مقدمات به فراگرفتن فنون ادب پرداخت و مدارج عالی اجتهاد را نزد افاضل علمای زیدیه پیمود و در ادب و علوم عربی آوازه بلندی یافت. وی به دربار امام المتوکل علی الله اسماعیل حسنی راه یافت و مورد احترام وی قرار گرفت و منصب قضاء شهر حبور یمن به او اختصاص یافت. وی در اواخر عمر خویش در خلافت المهدی فرزند المتوکل علی الله بازداشت و به زندان افکنده شد و با شفاعت بعضی از علما زیدیه آزاد گردید و به موطن خود شهر حبور بازگشت. وی مؤلفات بسیار نافع و گرانبه از خود باقی گذاشته است که از منابع فضیله زیدیه است از مشهورترین مؤلفات وی شرح نهج البلاغه در دو جلد بزرگ به شیوه ادبی و مشرب زیدی و دیوان شعر و تعداد دیگری که در مؤلفات الزیدیه مسطور است.

منابع: الاعلام، ۱۳۴۱۸؛ مستدرک البدر الطالع، ۲۲۶؛ معجم

المؤلفین، ۱۸۲/۱۳؛ مؤلفات الزیدیه، ۱۰۸/۱ به بعد؛ نشر العرف، ۸۱/۲.

شهیدی صالحی

حبّوس دختر بشیر (۱۱۸۲ - ۱۲۴۰ ق)، بن محمد

بن حیدر شهابی عاملی از امراء و حاکمان شیعی در لبنان. ولادت وی در شویفات جبل عامل بود و در دربار پدرش پرورش یافت و با رجال و علماء و شاهزادگان لبنان مجالست و معاشرت داشت و از زنان صاحب رأی و عقل و حزم و شجاعت و بلندهمت بود. پدرش در اداره حکومت با وی به مشورت می پرداخت و به رأی او عمل می کرد. و در ۱۲۰۸ ق حکومت مقاطعة العرب را به او تفویض کرد و در نهایت حسن اداره حکومت آن سامان را به دست گرفت و با تمام رعایا مانند یک دوست و یکسان عمل می کرد. لذا با سیاست و ابتکار خویش نفوذ وسیعی یافت. هنگامی که احمد جزار والی عثمانی که از دشمنان شیعه بود پدرش را به جرم تشیع به عکا برد و زندانی کرد، وی به اداره دربار پدرش و خاندان او پرداخت و اموال بسیاری برای وی ارسال داشت و مردم را به طرفداری از وی بسیج می کرد او با شاهزاده عباس بن فخرالدین ازدواج نمود و از وی دارای سه فرزند ذکور گردید. و در سن ۵۸ سالگی به دست مخالفین خود به قتل رسید.

منابع: اعلام النساء، ۲۳۶/۱؛ الدر المنثور، ۱۶۲. شهیدی صالحی

makale ÖLÇÜ pozefinde

080010 - HABBE

konyesi artasayfada

accent in Hebrew also was once the same. Several reasons make me believe that the case-endings (-u, -i, -a) were still pronounced in Hebrew at the time when the majority of the books of the Old Testament were written down, but although final were not expressed in writing in consequence of their short quantity. Thus on Egyptian monuments as late as the period of Shishak names of places in Palestine, which end in a consonant in the Masoretic text, have *u* final, e.g. נגבו = *Nigbu*, בעלו = *Ba'ul*. Even in Nehemiah (vi. 6), we find *Gushmu*, which is elsewhere written *Geshem* (ii. 19). The first part of a compound proper name, again, sometimes preserves in writing the final vowel-ending, as פנואל, בתוראל, חמוראל (I. Chr. iv. 26).¹ Hence the Masoretic accentuation of Hebrew words will not have its origin in the necessities of monotone, but be a survival of the primitive accent which fell upon the penultima, when the case-terminations were still pronounced.

Mr. Pinches has pointed out to me two new passages which complete our knowledge of the forms of the Assyrian Permansive. One is to be found in K. 575, line 27 (P), where we read *rd a-na-cu ina eli la sa-as-lu-dha-cu* 'and I moreover do not cause to rule,' *sashudacu* being the first person Sing. Permansive Shaphel of שלט. The other occurs in K. 186, where, after the proper names *S'a-pi-cu*, *A-ka-na*, *Ya-ba-si*, *Za-kin-ta*, and *Sim* (*sam-ma khansa* 'five in all'), we have D. P. *Da-ra-ta-ai ma-a a-ni-ni* 'natives of Dara, as aforesaid, (are) we,' and then in the next two lines *na-tsa-ni* 'we are gone forth,' and *ni-ic-sa-a-ni* 'we are cut off,' where *natsani* and *niesani* are first persons plural of the Permansive, agreeing in form with the hypothetical forms I have proposed elsewhere. The discovery of the plural of the first personal pronoun is important, as the second character is unfortunately obliterated in the only passage in which it has hitherto been met with (Beh. i. 3). It will be noticed that Assyrian has lost the guttural aspirate (מ) in the word, as is so frequently the case, and has weakened *a* to *i* according to the usual rule.

¹ Up to the time of Assur-bani-pal, Hebrew proper names are written on the Assyrian monuments with the final vowel attached. Thus, Hezekiah is *Khaza-lu-ahhu*, Abub is *Akhabu* (i.e. *Akhabu*), Jerusalem is *Yusakimma* (i.e. *Yusakima*), where the position of the accent must be noted. Conversely, Assyrian proper names, which have a final vowel in the inscriptions, are written defectively in our present Hebrew text. Thus *Simm-akhi-erba* appears as סמחריב, *Habitu* as כבל, the *Turtanu* as תרתן.

185 EKIM 1993

ART. XIII.—*Arab Metrology. II. El-Djabarty.*

By M. H. SAUVAIRE.

A YEAR ago I had the honour of introducing to the Society M. Sauvaire's translation of Mar Eliyá's treatise on weights and measures, which appeared in Vol. IX. pp. 291-313 of the Journal. In the notes to that work reference was frequently made to the treatise on the Balance by Hasan El-Jabarti. Since then M. Sauvaire has completed a translation of a portion of the treatise, and has entrusted to me the agreeable office of presenting this new contribution to the Society.

The present translation consists entirely of that part of El-Jabarti's work which treats of the various values of the measures of weight employed in Muslim countries, and the modes of converting weights expressed in the terms of one place into those of another. The extract occupies fol. 34-45 of the MS., which is preserved in the Bibliothèque Nationale at Paris; the rest of the MS., which in all contains only 48 folios, is concerned with a distinct subject—"L'auteur y étudie," M. Sauvaire writes, "la composition de la romaine (تَبَان), énumère les divers éléments dont cet instrument se compose en en donnant la description, et indique même les moyens d'en corriger au besoin les défauts." I am happy to say that M. Sauvaire hopes at a future time to accomplish the translation of this other portion of the work, and thus to present El-Jabarti's *El-Ikd eth-themin*, or "High-priced Necklace," in its entirety. In the mean time the portion now offered to the Society is sufficient, both in importance and in length, for one article in the Journal.

BELGRAVE MANSIONS, S.W.
Jan. 23, 1878.

STANLEY LANE POOLE.

العقد الثمين فيما يتعلق بالوزارين

Le Collier de prix touchant ce qui concerne les balances. Par le Cheikh Hasan el Djabarty. MS. arabe de la Bibliothèque Nationale, Supplément, No. 985, fo. 34r. à fo. 45r.

makale ÖLCÜ pozitif

ECZACILIK BÜLTENİ

BULLETIN OF PHARMACY

Official organ of the chamber of pharmacists of İstanbul Region, Turkey

Cilt : IV

Sayı : 10

1962

I. Bölge İstanbul Eczacı Odası Tarafından Çıkarılır.

Redaksiyon : Doç. Dr. T. BAYTOP, Doç. Dr. K. C. GÜVEN,

Ecz. S. NUMANOĞLU, Ecz. S. BADUR, Ecz. M. ESEN

İdare yeri : Peykhane Cad. 29. Kat 1 Çemberlitaş -- İstanbul

ODA VE MESLEK HABERLERİ

1 — Tamim

Sayın Meslekdaşlarım

Ordu mensupları ile emeklilerine usulüne göre verilen ilaçlara ait reçetelerin fiyatlarının ehemmiyetine binaen ve behamehal meslekdaşlarımız tarafından kontrol edildikten sonra tahsil cihetine gidilmesini evvelce de rica etmiştik. Bu kere konu ile ilgili şikâyetlerin Odamıza intikal etmiş olduğunu esfle ifade etmek durumunda kaldığımızdan bu hususun üzerinde ehemmiyetle durulmasını tekrar rica ederiz.

Meslekdaşlarımızın kanun karşısındaki nazik durumlarını gözönünde bulundurmak sureti ile bu bakımdan ilerde bütün bir meslek topluluğunun menfaatlerini çığniyebilecek bir durumun ihdasına sebebiyet vermiyeceklerini ümit eder aksi takdirde en şiddetli kanuni müeyyideleri tatbik etmek durumunda kalacağımızı üzülerik beyan ederiz.

Saygılarımızla
İdare Heyeti Reisi
Ecz. Mahmut Esen

2 — 1 nci Ordu Komutanlığı karargâhından sağ: 6003, 62. 2373-ks, konu: Sivil personelin muayene ve tedavileri Hk. başlıklı yazıda, M.S.B. Camiasında çalışan ve 3656 sayılı kanununun 19. maddesine

chehli, Shansi, Shantung, Honan, and the Northern part of Shen si. The Kin capital was fixed at Yenking, the modern Peking, which was given the title of Chung tu or Imperial City of the Centre; while the Sung capital was fixed at Lin ngan aho, called Hang chau in Che kiang. Within the Kin territory there were five cities, distinguished as Imperial residences. 1. Liau yang chau in Liau tung, called the Eastern Court, or Tung king. 2. Ta tung fu in Shan si, the Si king or Western Court. 3. Chung tu, or Chung king, the Central Court. 4. Pien liang, or Kai fong fu, on the southern bank of the Yellow River in Honan, the Southern Court, or Nan king; and lastly, Ta ning fu, on the river Loha, which was then known as the Northern Court or Peking.

But while the Kin emperors ruled over a much wider area in China, their dominion in the northern and western steppes was much more limited. The Mongols were apparently beyond their control, and it was probably with the overthrow of the Khitan Empire that they first began to form a distinct power; while the dynasty of Kara Khitai, which dominated over the wide region in the neighbourhood of Lake Balkhash, and the Naimans and other tribes of Sunguria were independent of them.

The Kin Empire was of very short duration, and was finally overthrown by the Mongols in the year 1234. In the next paper of this series I hope to deal with the difficult questions surrounding the origins and early history of the Khitans.

080010 - Habbe

199 EKIM 199

Makale fels posetinde

ART. XI.—*On a Treatise on Weights and Measures, by Eliyâ, Archbishop of Nisibin.* By M. II. SAUVAIRE.

THE following letter, addressed to me by M. Henry Sauvaire, late of the French Consulate at Alexandria, at present Secrétaire-Interprète, Chargé du Vice-Consulat de France à Casablanca, Rabat et Mazagan (Maroc), appeared to me to be of so interesting and curious a nature that I requested the writer to permit me to offer it, together with the accompanying translation, for publication to the Royal Asiatic Society. The subject is at present very obscure, and the light thrown upon it by M. Sauvaire's researches, soon I hope to be more fully set forth in the work he is now preparing for the press, will be cordially welcomed by Orientalists.

STANLEY LANE POOLE.

46, Rue Montgrand, MARSEILLE, le 13 Decbr. 1876.

CHER MONSIEUR,—J'ai eu l'honneur de vous entretenir dernièrement du traité sur les poids et mesures (مقالة في الأوزان والمكاييل), composé par le saint père Eliyâ, archevêque (مطران) de Nésibin et de ses dépendances. Cet opuscule fait partie d'un petit volume qui contient différentes œuvres du même auteur, ou dissertations théologiques et même grammaticales. Dans une lettre qui figure au fo. 92v. et adressée au frère glorieux, grand et assisté de Dieu, Abou'l 'Alâ Sâ'ed ebn Sahl, notre Métropolitain s'intitule le pécheur Eliyâ, serviteur de l'église de notre Seigneur le Messie à Nésibin. Il avait des rapports très-suivis avec Abou'l Qâsem ebn el-Maghréby; le vizir du Sultan Bouweihide Moucharref-ed-daulah se plaisait à l'interroger sur une foule de matières, qui devenaient pour le savant prélat le sujet de véritables dissertations. Nous lisons au fo. 162r., que le vizir, "après avoir passé dix jours

10
HABBE (= حبة) :

Hem alan hem de ağırlık ölçü birimidir:

a - Ağırlık ölçüsü olarak tasuc'un yarısına eşittir:

1 habbe = 0,06 gr.

b - Alan ölçüsü olarak, günümüzde Mısır'da 59,345 m² olarak kullanılmaktadır.